

Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelma 2017

Saimaannorpan suojelutyöryhmän esitys 30.5.2017

Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelma 2017

Toimenpidesuunnitelman strategiset tavoitteet

Tavoite:

Saimaannorppakanta kasvaa vakaasti ja kannan koko, rakenne ja levinneisyysalue saavuttavat suotuisan suojelun tason. Välitavoitteena on, että saimaannorpan talvikanta kasvaa vähintään 400 yksilöön vuoteen 2025 mennessä.

Esitetyt toimenpiteet on mitoitettu siten, että edellä mainittu strateginen tavoite on mahdollista saavuttaa. Strategisen tavoitteen saavuttamista tarkastellaan Euroopan unionin luontodirektiivissä (92/43/ETY) mainittujen lajien suotuisan suojelun määritelmässä olevien seuraavien vaatimusten kautta.

Luontodirektiivin mukaan suojelun taso katsotaan suotuisaksi, kun

- *Kyseisen lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelposena osana;*
- *Lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa;*
- *Lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö;*

Keskeisiä seurattavia mittareita on kolme, jotka yhdessä toteutuessaan osoittavat toimenpidesuunnitelman saavuttaneen strategisen tavoitteensa.

1. Tavoite

Kannan keskimääräinen kasvunopeus on noin 3–4 % vuodessa ja keskimääräinen syntyvyys on noin 20 % kannan koosta. Kasvunopeus ja keskimääräinen syntyvyys arvioidaan viiden vuoden jaksoina sattuman ja luontaisen vaihtelun vaikutusten vähentämiseksi.

2. Tavoite

Saimaannorppa palaa takaisin koko entiselle levinneisyysalueelleen, ja levinneisyyttä kuvaavat tiedot osoittavat norpan pystyvän lisääntymään kaikissa osissa levinneisyysaluettaan.

3. Tavoite

Näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa ei ole ilmastonmuutoksen lisäksi muita epävarmuustekijöitä, jotka viittaisivat kannan kehityksen muuttuvan epävaakaaksi.

TAULUKOSSA ESIINTYVIEN LYHENTEIDEN SELITYKSET:

Aikataulu

- Kiireellinen: toimenpide-esityksen mukainen toiminta on toteutettava tai aloitettava seuraavan kolmen vuoden kuluessa.
- Toteutettava lähivuosina: toimenpide-esityksen mukainen toiminta on toteutettava tai aloitettava seuraavan 6 vuoden kuluessa.
- Jatkuva: toimenpide-esityksen mukainen keino on jo käytössä, mutta saattaa vaatia päivittämistä, tehostamista, kehittämistä tai toimivuuden varmistamista.

Merkitys

Työryhmän asettamiskirjeessä määritellyn tehtävän mukaan toimenpide-esitysten yhteydessä mainitaan myös se, edistävätkö ne Natura 2000-alueiden suojelutoimenpiteitä (N) tai luontodirektiivin tiukan suojelujärjestelmän toimenpanoa (T). Toimenpide-esitys voi sisältää myös molemmat elementit (N,T).

Merkitys on esitetty asteikolla 1-3 tähteä (*). Mitä enemmän tähtiä on, sitä suurempi merkitys kyseisen toimenpide-esityksen toteuttamisella on pyrittäessä kohti saimaannorpan suotuisan suojelun tasoa.

Pääasialliset toimijat:

Taulukossa on pääsääntöisesti esitetty ne viralliset tahot, jotka ovat vastuussa esitettyjen toimenpiteiden edistämisestä ja toteuttamisesta. Toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää kuitenkin monessa tapauksessa paitsi yhteistyötä viranomaisten kesken myös muiden toimijoiden, kuten osakaskuntien ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Kaikkia näitä tahoja ei ole käytettävän tilan rajallisuuden vuoksi merkitty taulukkoon, mutta toimenpiteiden toteutuksessa niiden rooli on keskeinen.

Taulukossa käytetyt lyhenteet:

ELY	Saimaan alueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset
ESAELY	Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Evira	Elintarviketurvallisuusvirasto
HYO	Helsingin yliopisto
KASELY	Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kunta	Saimaan alueen kunnat
LUKE	Luonnonvarakeskus
MH	Metsähallitus
MK-liitto	Saimaan alueen maakuntaliitot
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
POSELY	Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Suojelutyöryhmä	Saimaannorpan suojelutyöryhmä
SYKE	Suomen ympäristökeskus
UEF	Itä-Suomen yliopisto
VN	Valtioneuvosto
YM	Ympäristöministeriö

Toimenpiteet saimaannorppakannan elvyttämiseksi

Kalanpyydyskuolleisuus

Kalanpyydyskuolleisuuden vähentämistä koskevat toimenpide-esitykset perustuvat maa- ja metsätalousministeriön Saimaannorppa ja kalastus – seurantaryhmän raporttiin (Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 2015:4). Niiden lisäksi taulukossa on ympäristöministeriön Saimaannorpan suojelutyöryhmän omia toimenpide-ehdotuksia ("Suojelutyöryhmä suosittaa lisäksi").

Tavoite	Tarkennetut tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu, merkitys ja pääasialliset toimijat
Kalanpyydyskuolleisuus ei estä strategian mukaista saimaannorppakannan kasvua.	Kalastuksen sivusaaliskuolleisuuden hallitseminen koko lisääntymisalueella.	Verkkokalastusta koskeva kieltoalue ja pyydystyyppejä koskeva kieltoalue on yksi yhtenäinen rajoitusalue. Verkkokalastusta ja saimaannorpalle vaarallisten pyydysten käyttöä säädellään ensisijaisesti sopimuksilla ja täydennetään asetuksella. Asetukset annetaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Nykyinen valtioneuvoston asetus (259/2016) on voimassa 14.4.2021 saakka. Kalastusrajoituksia voidaan täydentää ja laajentaa sopimusmenettelyllä lisääntymisalueen reuna-alueilla ja uusilla lisääntymisalueilla.	Jatkuva N,T *** MMM, POSELY MMM MMM, MH, POSELY, Kalatalouskeskus
	Kalastusrajoitusten vaikutusta kuolleisuuteen seurataan aktiivisesti. Rajoitusten tarkistustarvetta arvioidaan määrävälein, ja rajoitusten sisältöön tehdään tarvittavat muutokset.	Valtioneuvosto seuraa ja arvioi saimaannorppakannan kehittymistä ja asetuksen voimaantulon jälkeen tapahtuvia mahdollisia pyydyskuolemia ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin saimaannorpan suojelun riittävän tason turvaamiseksi. (Valtioneuvoston lausuma 14.4.2016) Mikäli asetuksen voimaantulon jälkeen saimaannorpan poikasten pyydyskuolemien määrä kasvaa ja jäädään jälkeen suojelustrategian mukaisesta kannan kasvusta, pesimäalueen havaitaan laajentuneen tai alueen kattavuus havaitaan muutoin riittämättömäksi, eikä sopimusteitse kyetä tilannetta korjaamaan, tulee valtioneuvosto arvioimaan uudelleen asetusta sen voimassaoloaikana. (Valtioneuvoston lausuma 14.4.2016) Kalastusrajoitusten toimivuutta seurataan ja arvioidaan kerran vuodessa maa- ja metsätalousministeriön seurantaryhmän avulla. Mikäli seurannassa havaitaan muikkuverkkojen aiheuttamaa kuolleisuutta, tarkistetaan kalastuskieltoa.	Jatkuva N,T *** VN VN MMM MMM

		Jos saimaannorppakanta ei kasva suojelustrategian mukaisesti, ja suhteellinen sivusaaliskuoilleisuus lisääntyy, tulee vakavasti harkita kalastusrajoitusten tiukentamista. <u>Suojelutyöryhmä suosittaa lisäksi:</u> Selvitetään "haamuverkkojen" määrää, ja niiden norpille aiheuttamaa uhkaa. Otetaan huomioon Saimaan uhanalaisten kalalajien hoito-ohjelmien ja saimaannorpan edellyttämien kalastusrajoitusten synergiat, ja tarkastellaan mahdollisuuksien mukaan yhtenä kokonaisuutena.	MMM Toteutettava lähivuosina T* POSELY LUKE, MH Toteutettava lähivuosina N, T ** POSELY, LUKE, MH
	Kehitetään lainsäädäntöä.	Kalastuslain uudistamisen jatkotyönä tehtävässä sanktioinnin kehittämistyössä selvitetään mahdollisuus selkeyttää seuraamuksia saimaannorpan suojelemiseksi säädettyjen asetusten ja sopimusten nojalla asetettujen kalastusrajoitusten noudattamatta jättämisestä. Selvitetään luonnonsuojelulain suhdetta kalastuslakiin saimaannorpalle määrätyn sanktiomaksun osalta. <u>Suojelutyöryhmä suosittaa lisäksi:</u> Muutetaan kalastuslain 62 §:ää siten, että kaikista pyydyksiin kuolleista saimaannorpista tulee ilmoittaa Metsähallitukselle, joka vastaa saimaannorppakanan seurannasta.	Toteutettava lähivuosina T ** MMM MMM MMM
Kalastuksessa, ja sen kehittämisessä, otetaan huomioon saimaannorpan suojelun tarpeet.	Saimaan kalastusmenetelmissä otetaan huomioon norpan suojelu ja tunnetaan myös suojelun aiheuttamat sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Kaupallisen kalastuksen toimintaedellytykset ja kilpailukyky turvataan. Kehitetään norppaturvallisia pyydyksiä.	Jatketaan kaupallisen kalastuksen ja vapaa-ajankalastuksen norppaturvallisten pyydysten kehittämistä hankerahoituksella yhdessä kalastusvälinevalmistajien, kalastajien, tutkijoiden ja asiantuntijoiden kanssa. Kannustetaan ja edistetään kyseisten pyydysten käyttöönottoa. Kannustetaan kaupallisia kalastajia investoimaan norppaturvallisiin pyydyksiin Euroopan meri- ja kalatalousrahaston tuella. Jatketaan tutkimuksella saimaannorpan kuolleisuuden syiden selvittämistä. Tutkitaan verkkokalastuksen pyyntipainetta, ja sen kehittymistä Saimaalla.	Jatkuva N,T *** POSELY, LUKE, MH POSELY MH, LUKE, UEF, Evira LUKE, MH, UEF

		<u>Suojelutyöryhmä suosittaa lisäksi:</u> Selvitetään kalastusrajoitusten aiheuttamia sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia sekä kaupalliseen- että vapaa-ajankalastukseen ja keinoja haitallisten vaikutusten minimoimiseksi. Selvitetään mahdollisuuksia erilaisten kannustinjärjestelmien kehittämiseen.	Toteutettava lähivuosina T ** LUKE, POSELY YM, MMM, POSELY, Kalatalousalueet
Rajoituksia noudatetaan ja valvotaan.	Saimaalla on yhtenäinen ja tehokas suunnitelma kalastuksen valvonnan kehittämiseksi ja tehostamiseksi.	Kalastuksen valvonta on suunnitelmallista, alueellisesti ja ajallisesti kattavaa saimaannorpan koko levinneisyysalueella, ja sitä tehdään yhteistyössä viranomaisten, kalastusalueiden ja vesialueen omistajien kanssa. Valvojista muodostetaan verkosto, jolle järjestetään yhteistä koulutusta. Valvontasuunnitelmat tehdään osaksi uuden kalastuslain mukaisten kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmia. Jokaiselle kalatalousalueelle nimetään vähintään kaksi kalastuksen valvojaa, ja heidän toimintansa turvataan riittävällä rahoituksella. Myönnetään Metsähallituksen erätarkastajille ja kalastusvalvojille ELY-keskuksen valtuutus kalastuksen valvontaan koko kalastusrajoitusasetuksen ja verkkokalastuskieltosopimusten tarkoittamalla alueella. Lisätään kalastuksen valvontaa kehittämishankkeiden avulla. Tiedotetaan valvonnasta monipuolisesti ja näkyvästi, ja raportoidaan sen tuloksista vuosittain. Valvonnassa todetut kalastusrikkomukset viedään seuraamusprosessiin. <u>Suojelutyöryhmä suosittaa lisäksi:</u> Palkataan Saimaalle pysyvästi lisää henkilöitä opastus- ja valvontatehtäviin.	Jatkuva T *** MMM, MH, POSELY Kalatalousalueet, MMM POSELY, MH MH, Poliisi, POSELY, Kalatalousalueet Toteutettava lähivuosina T ** MMM
	Tiedotus on tehokasta, ja sen avulla lisätään kalastajien tietämystä kalastusrajoituksista.	Laaditaan toimijoiden yhteinen tiedotussuunnitelma saimaannorpalle turvallisesta kalastuksesta. Lisätään sähköisiä viestintäpalveluja. Hyödynnetään tiedotuksessa nykyistä paremmin kalastuslupamyyntiä ja kalastustarvikeliikkeitä. Järjestetään erityinen tiedotuskampanja saimaannorpalle turvallisesta kalastuksesta ja verkkokalastuksen vaarallisuudesta. Tiedotetaan myös englanniksi, venäjäksi ja saksaksi.	Jatkuva T *** MK-liitto, Kalatalousalueet, POSELY, MH

Saimaannorpan suoje- lun edellyttämät toimet on mahdollista toteut- taa suunnitellulla taval- la.	Saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittamisessa sekä sopimusmenettelyssä ovat käytössä riittävät resurssit.	Saimaannorpan suojelutoiminnoissa tarvittavat kalatalousviranomaisten tehtävät otetaan huomioon tulohajauksessa, resursoinnissa ja määrärahojen kohdentamisessa. Varataan sopimuskorvauksille riittävä rahoitus valtion talousarvioon. Määrärahan mitoituksessa tulee ottaa huomioon korvaustason jälkeen jääneisyys. Jatketaan korvausten maksamista kaupallisille kalastajille kalastuksen estymisestä ja pyydyshankinnoista aiheutuvista kustannuksista. Hyödynnetään täysimääräisesti kansallisen tuen mahdollisuudet ottaen huomioon de minimis-sääntö.	Jatkuva T *** MMM MMM, POSELY POSELY

Ympäristömyrkyt ja taudit

Tavoite	Tarkennetut tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu, merkitys ja pääasialliset toimijat
Saimaa säilyy puhtaana ja myrkkujen määrä edelleen vähenee.	Seurataan Saimaan vesiympäristön tilaa, ja tehdään tarvittavia toimia sen säilyttämiseksi ja parantamiseksi.	Seurataan Saimaan osa-altaiden ekologista ja kemiallista tilaa. Toteutetaan vesienhoitosuunnitelmien mukaiset toimenpiteet. Pidetään ajan tasalla Saimaan alueen öljyntorjuntasuunnitelmaa.	Jatkuva ** ELY ELY ESAELY
Norpan terveydentilasta on saatavilla ajantasaisia tietoja.	Tunnetaan saimaannorpan vierasainekuormitus sekä tautitilanne, ja niiden vaikutus norpan terveyteen.	Toimitetaan tarkempiin tutkimuksiin riittävän hyväkuntoiset norpanruhot ruumiin-avauksiin Elintarviketurvallisuusvirastoon (Evira) ja julkaistaan säännöllisesti yhteenvedot norppien kuolinsyistä ja terveystilanteesta. Selvitetään norppien terveydentilaa mahdollisuuksien mukaan yksilöiden kiinniottoa vaativien tutkimusten yhteydessä. Kerätään kudospainetta Metsähallituksen ja Itä-Suomen yliopistossa sijaitseviin kudospainemittareihin norpan ympäristömyrkkypitoisuuksien seurantaan ja muita tutkimustarpeita varten	Jatkuva T** MH, Evira UEF, Evira MH UEF

Ihmislähtöinen häiriö

Tavoitteet	Tarkennetut tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu, merkitys ja pääasialliset toimijat
Norpan pesimärauha turvataan eivätkä levinneisyysalue ja lisääntymisalue supistu ihmislähtöisen häiriön vuoksi. Mahdollistetaan saimaannorpan pesintä koko levinneisyysalueella.	Ranta- ja vesialueiden suojelulla turvataan pesimä- ja karvanvaihto aikaista rauhaa.	Tehdään saimaannorpan lisääntymisalueella kansallispuistoista ja muista luonnonsuojelualueista yhtenäisiä suojelukokonaisuuksia selvittämällä ja toteuttamalla suojelutarkoituksiin ostettavana olevat kohteet. Perustetaan maanomistajien hakemuksesta yksityisiä luonnonsuojelualueita tai ostetaan maa- ja vesialueita valtiolle suojelutarkoituksiin. Tehdään tarvittaessa luonnonsuojelulain 47 §:n mukaisia rajauspäätöksiä keskeisille lisääntymispaikoille. Määritellään norpan levinneisyysalue ja lisääntymisalue vähintään 5 vuoden välein kalastusrajoitusasetusten ja uhanalaisarviointien laatimista sekä EU:n direktiivilajiraportointia varten. Asetetaan tarvittaessa maakuntakaavan mukaisten matkailupalvelualueiden läheisyyteen tai muille saimaannorpan pesinnän kannalta häiriöherkille alueille maastoliikennelain 8 §:n mukaisia rajoituksia moottoriajoneuvolla ajamiselle jääpeitteisenä aikana. Seurataan saimaannorpan pesinnän kehitystä Puruveden Natura 2000 -alueella ja lisätään laji alueen suojeluperusteisiin tarvittaessa.	Jatkuva N ** ELY, MH, YM Jatkuva N ** ELY Jatkuva N,T ** ELY Jatkuva T ** MH Jatkuva N,T ** ELY Toteutettava lähivuosina N** YM, ELY, MH
	Saimaannorpan suojelun tarpeet otetaan huomioon hankesuunnittelussa ja rantarakentamisen luvituksessa.	Käsitellään rantarakentamista ja saimaannorppaa tarpeen mukaan kuntien ja ELY-keskusten keskinäisissä maankäyttö- ja rakennuslain 8 §:n mukaisissa kehittämiskeskusteluissa. Toimitetaan ajan tasalla olevat lisääntymis- ja levähdyspaikkatiedot (pesätiedot) vuosittain kunkin kunnan vastuuhenkilölle virkakäyttöön. Ratkaistaan ristiriidat rakennuspaikkojen ja lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelun välillä mahdollisuuksien mukaan ennakoivasti kaavamuutosten ja kaavojen ajantasaistamisen yhteydessä.	Jatkuva ** ELY, Kunta Jatkuva N,T ** MH Jatkuva N,T ** Kunta

	Kunnissa rakennusluvista ja poikkeusluvista päättävät ottavat luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisesti huomioon ajantasaiset saimaannorpan pesätiedot. Tämän tueksi on 2016 valmisteltu rantarakentamisen luvitusta ja norppien pesätietojen tulkintaa koskevaa ohjetta. Annetaan kunnille tulkinta-apua edellä mainitun ohjeen soveltamisessa. Kaavojen toteuttamisen yhteydessä myös uudet pesäpaikat otetaan huomioon luvituksessa. Varmistetaan rahoitus kaavassa rakennettavaksi varattujen rakennuspaikkojen korvaamiselle tapauksissa, joissa LsL 49 § estää rakentamisen eikä mahdollisuutta siirtoon ole. Otetaan pesät huomioon reittisuunnittelussa (mm. moottorikelkkareitit). Laaditaan ohjeistus talviaikaisesta liikkumisesta alueilla, joilla liikkumista tulisi pesinnän vuoksi välttää. Tehdään nettisovellus. Päivitetään ohjeet saimaannorpan huomioimisesta matkailurakentamisessa ja matkailun ohjaamisessa. Matkailualueilla jäällä liikkumisen vaikutetaan pääasiassa kaavoituksella, moottorikelkkareittien suunnittelulla sekä valistuksella. Jatketaan viranomaisten yhteistyötä Natura 2000 –alueisiin kohdistuvissa ilmoitusten varaisissa hankkeissa. Toimeenpannaan ja päivitetään Natura 2000 –alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmia. Varmistetaan yhteistyöllä, että luonnonsuojelulain 65 §:n säännökset otetaan asianmukaisesti huomioon.	Jatkuva N,T ** Kunta Kiireellinen N, T ** ELY Jatkuva N, T ** Kunta Jatkuva T ** YM Jatkuva ** ELY, MH, Kunta Kiireellinen ** ESAELY, MH Toteutettava lähivuosina N,T * ESAELY, MH, YM Jatkuva T *** ELY Jatkuva N,T *** MH, ELY Jatkuva N,T * ELY, MH, Metsäkeskus
Tehostetaan saimaannorpan suojelua tiedonvaihdon avoimuudella.	Valmistetaan kannan seurannasta aineistoa, taulukoita ja kuvia yms., jotka ovat saatavissa mm. www-sivuilta ja näin kaikkien käytettävissä viestintään. Tuetaan kansalaisjärjestöjen viestintätyötä (mm. pesärauhan julistus, kouluille suunnattu viestintä, verkkojen vaihtaminen katiskoihin).	Jatkuva *** MH YM, MH, MMM, ELY

	Vahvistetaan saimaannorppaa koskevaa viestintää, jolloin Saimaalla liikkuvilla ihmisillä on riittävästi tietoa toimiakseen saimaannorpan suojelutarpeet huomioon ottaen.	Selvitetään olemassa olevat tiedonlevittämisskeinot (mm. web, tiedotteet, esitteet, tiedotustilaisuudet, sosiaalinen media) ja valitaan niistä tehokkaimmat. Lisätään tietoisuutta luonnonsuojelulakiin sisältyvistä kielloista ja niiden rikkomisesta aiheutuvista seuraamuksista. Lisätään koulutusta ja viestintää läpäisevästi ja eri vastaanottajat huomioiden. Erityisryhmiä ovat päättäjät, kalastajat, ranta-asukkaat, matkailijat ja koululaiset. Ylläpidetään ajantasaista paikkatietoaineistoa erilaisista voimassa olevista esim. liikkumista tai kalastusta koskevista rajoituksista ja valmistetaan kartoja yleiseen jakeluun. Viestitään kalastuslain 62 §:stä, jonka mukaan hylkeen jäämisestä pyydykseen on pyydyksen haltijan viipymättä ilmoitettava Luonnonvarakeskukselle. Viestitään, että ihmiset ilmoittaisivat maastossa näkemänsä kuolleen norpan. Parannetaan kannan kehityksestä saatavien tulosten ymmärrettävyyttä viestinnällisin keinoin. Varmistetaan synergia saimaannorpan suojeluun liittyvien tahojen viestinnässä. Jatketaan ja kehitetään vapaaehtoistoimintaa saimaannorpan suojelussa ja kannan seurannassa (mm. pesälaskenta- ja apukinosten tekeminen). Selvitetään mahdollisuuksia kerätä ja hyödyntää paikallisten ja loma-asukkaiden kokemusperäistä tietoa ihmisen ja saimaannorpan kohtaamisista Saimaalla. Selvitetään mahdollisuuksia tiedottaa lisääntymis- ja levähdyspaikoista eri tahoille, kuten pesien läheisyydessä sijaitsevien loma-asuntojen omistajille ja rakentamattomien rakennuspaikkojen omistajille, osakaskunnille ja matkailuyrittäjille. Samalla testataan, millaisin keinoin kyseisille tahoille voitaisiin antaa suosituksia liikkumisen välttämiseksi norpan pesinnän kannalta kriittisinä aikoina. Aloitetaan tiedottaminen lomarakennusten omistajille ja rakennuslupakäsittelyyn liittyen saimaannorpan tiheimmän kannan alueilla. Selvitetään mahdollisuuksia norpan pesätietojen jakamiseen esim. Lajitietokeskuksen kautta.	Kiireellinen *** YM, MH, ELY YM, ELY, MH Jatkuva ** YM, MMM ELY, MH, Kunta Jatkuva ** ELY, MH, YM, MMM Jatkuva T * LUKE, MH MH Jatkuva ** MH Kiireellinen ** Kaikki toimijat Jatkuva T *** MH Toteutettava lähivuosina* MH Toteutettava lähivuosina * MH, ELY, YM, Kunta Toteutettava lähivuosina T *** MH, UEF, ELY, YM

Norppaa koskevien poikkeuslupien keskitämällä tehostetaan suojelua.	Poikkeuslupakäytäntö on yhdenmukaisia, ja lupien hallinnointi sekä valvonta selkeää.	Keskitetään luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisten poikkeuslupien käsittely saimaannorpan osalta yhteen virastoon.	Toteutettava lähivuosina T * YM

Pesimäaikaiset vedenpinnan vaihtelut

Tavoite	Tarkennetut tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu, merkitys ja pääasialliset toimijat
Saimaan vedenpinnan muutokset eivät uhkaa norpan pesintää.	Saimaan vedenpinnan korkeuden muutos tai muutoksen vaihteluväli on alle 20 cm jäätymisestä maaliskuun 20. päivään.	Seurataan säännöllisesti vedenpinnan vaihteluita ja ylläpidetään edellytyksiä toimia poikkeuksellisissa hydrologisissa olosuhteissa. Mitataan rantajään paksuutta ja taipumista ainakin poikkeuksellisissa vedenkorkeusolosuhteissa. Pyritään vähentämään Saimaan vedenkorkeuden haitallista muutosta (yli 20 cm) pesintäaikana juoksutussäännön mahdollistamilla keinoilla tai tilanteen salliessa yläpuolisten vesistöjen säännöstelylupien mahdollistamilla keinoilla ja erittäin poikkeuksellisesti vesilain 18 luvun 4 §:n mukaisilla keinoilla.	Jatkuva T *** KASELY, ELY, MMM KASELY, MH KASELY, ELY

Ilmastonmuutos

Tavoite	Tarkennetut tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu, merkitys ja pääasialliset toimijat
Saimaannorpan sopeutuminen muuttuvan ilmaston turvataan.	Kanta kasvaa mahdollisimman nopeasti riittävän isoksi kestämään ilmaston muutoksen aiheuttaman satunnaisvaihtelun ja kuolleisuuden kasvun.	Seurataan pesinnän onnistumista ja arvioidaan pesäkuolleisuuteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä. Jatketaan tutkimuksia ilmastonmuutoksesta aiheutuvien saimaannorpan elinolosuhteisiin ja pesintään kohdistuvien vaikutusten selvittämiseksi.	Jatkuva * MH, UEF
	Ilmaston muuttumisen tuomia suoria uhkatekijöitä minimoidaan.	Vakiinnutetaan apukinosten rakentaminen suojelutoimenpiteeksi ja jatketaan keinopesien kehittelyä. Kehitetään keinoja tarvittaessa poistaa tai karkottaa kuuteille vaarallisia pienpeitoja. Mallinnetaan Saimaan jää- ja lumiolosuhteet.	Jatkuva *** MH, UEF Jatkuva * LUKE, MH, UEF, MMM Toteutettava lähivuosina * SYKE

Tiedon puutteet

Tavoite	Tarkennetut tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu, merkitys ja pääasialliset toimijat
Tunnetaan saimaannorpan suojelun kannalta keskeiset muuttajat.	Selvitetään eri tekijöiden vaikutuksia saimaannorppakantaan ja pesinnän onnistumiseen.	Toteutetaan saimaannorppakannan sukupuuttoariskia arvioiva, matemaattiseen mallinnukseen perustuva tutkimusprojekti. Selvitetään lisääntymisalueiden talviaikaista norpan pesintää häiritsevää ihmis-toimintaa.	Kiireellinen T *** MH, LUKE Yliopistot Toteutettava lähivuosina T ** ESAELY MH, yliopistot
Saimaannorpan suojelun kohdentaminen ja tehokkuus tunnetaan.	Seurataan suojelutyön onnistumista perustellusti valittujen strategisten tavoitteiden, ja niiden toteutumista kuvaavia mittareiden avulla.	Arvioidaan kannan seurannan toimivuutta sekä strategiassa asetettujen tavoitteiden, ja niistä johdettujen toimenpiteiden riittävyttä ja toimivuutta hyödyntämällä Saimaannorppa LIFE -hankkeessa tehtäviä selvityksiä ja asiantuntija-arvioita. Tehdään arvio siitä, onko tähän mennessä käytäntönä ollut työryhmyöskentely oikea ja riittävä tapa käsitellä saimaannorpan suojelun tavoitteita ja keinoja.	Toteutettava lähivuosina T *** MH, UEF Suojelutyöryhmä

Seuranta ja tutkimus

Tavoite	Tarkennetut tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu, merkitys ja pääasialliset toimijat
Saimaannorppakannan seuranta ja suojelu perustuvat parhaaseen saatavilla olevaan tietoon.	Tunnetaan saimaannorppakannan tila hyvin, jotta suojelutoimet voidaan kohdentaa tarkasti.	Huolehditaan jatkuvuudesta lisääntymisalueen ja kannan koon sekä syntyvyyden ja kuolleisuuden seurannassa (pesälaskennat). Vakiinnutetaan pesäsukellukset pysyväksi osaksi kannanseuranta. ELY-keskus valvoo lupaviranomaisena, että tutkimus ja kannanseuranta tehdään siten, ettei norpille aiheudu vaaraa. Testataan, kehitetään ja tarvittaessa otetaan käyttöön kannan koon ja levinneisyyden arvioinnissa uusia menetelmiä nykyisen menetelmän rinnalle lisäämään kannanarvioinnin luotettavuutta.	Jatkuva T *** MH Jatkuva *** MH, UEF Jatkuva T ** ELY Jatkuva ** UEF, MH

		Kehitetään ja tehostetaan eri tutkimushankkeiden yhteydessä suojelutoimenpiteiden vaikutusten arviointia. Erityispainopistealueina ovat kalastusrajoitusten alueellinen ja ajallinen riittävyys sekä rantakaavoituksen vaikutukset. Jatketaan saimaannorpan ekologiaa ja genetiikkaa koskevia tutkimuksia. Kehitetään avovesiaikaista saimaannorppien makuupaikkarekisteriä. Jatketaan häiriötekijöiden seuranta ja arviointia. Tehdään uhanalaisuusarvio viiden vuoden välein ja direktiivilajiraportointi EU:lle 6 vuoden välein. Kehitetään toimintamalli, jossa sovitellaan eri intressiryhmien välisiä kiistakysymyksiä. Tarvittaessa ristiriitaisia asioita selvitetään tutkimushankkeissa. Tehostetaan yhteistyötä saimaannorpan suojeluun kohdistuvien tutkimusten ja selvitysten koordinoimiseksi ja tutkimuksen rahoittamiseksi mahdollisimman kustannustehokkaasti.	Jatkuva ** UEF, MH, POSELY Jatkuva ** UEF, HYO Jatkuva ** MH Jatkuva ** MH, UEF Jatkuva T * YM, MH, ELY, SYKE Jatkuva ** YM, ELY, MH, UEF Jatkuva N, T ** YM, MMM, MH SYKE, LUKE, UEF, POSELY
Saimaannorpan nykyinen geneettinen monimuotoisuus säilytetään	Selvitetään keinoja norppakannan geneettisen köyhyyden ehkäisemiseksi.	Laaditaan Saimaan sisäinen siirtoistutussuunnitelma nykyisen geneettisen monimuotoisuuden säilymisen ja kannan kasvun turvaamiseksi. Toteutetaan suunnitelmassa mahdollisesti esitettävät siirtoistutukset.	Kiireellinen ** UEF MH

Toimenpidesuunnitelman seuranta

Tavoite	Tarkennetut tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu, merkitys ja pääasialliset toimijat
Eri intressiryhmien sitouttaminen tehostaa norpan suojelua	Eri tahot sitoutuvat toimenpidesuunnitelman toteuttamiseen.	Toimenpidesuunnitelman toteutumista seuraa vuosittain laajapohjainen työryhmä. Arvioidaan mahdollisia muutostarpeita työryhmän kokoonpanon osalta. Strategia ja toimenpidesuunnitelma uusitaan tarpeen mukaan. Uusimistarvetta arvioidaan vähintään viiden vuoden välein.	Jatkuva *** YM ESAELY Suojelutyöryhmä

Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelman vaikutusten arviointi

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005) eli ns. SOVA –laki, ja sitä täydentävä valtioneuvoston asetus (347/2005) sisältävät säännöksen yleisestä velvollisuudesta arvioida ympäristövaikutuksia riittävällä tavalla suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa sekä säännökset tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista. Lain mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin valmistelun kuluessa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Ympäristövaikutusten osalta toimenpidesuunnitelman vaikutukset ovat hyvin myönteisiä. Ihmistoiminnan ja saimaannorpan suojelutarpeiden yhteensovittaminen edesauttaa myös muun lajiston ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Samalla toteutetaan myös mm. rantojen suojeluohjelmaan, valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin, kaavoihin ja Natura 2000 -alueisiin asetettuja suojelutavoitteita.

Merkittävimpiä haitallisia taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia arvioidaan aiheutuvan kalastamista, rakentamista ja mahdollista talviaikaista liikumista koskevista rajoituksista. Etenkin kalastusrajoituksista aiheutuu kuluja mm. uusien pyydysten hankinnasta niin vapaa-ajan kalastajille kuin kaupallisille kalastajille. Totuttujen kalastustapojen muuttaminen koetaan myös usein kielteisenä, koska kalansaalis riippuu myös siitä, millaisia pyyntivälineitä on mahdollisuus käyttää. Kalastusrajoituksista maksettavat korvaukset tasapainottavat em. kielteisiä vaikutuksia.

Elinvoimaisella norppakannalla on myös merkittäviä myönteisiä vaikutuksia etenkin aluetalouteen. Norppa on Saimaan alueen matkailulle merkittävä vetovoimatekijä.

Toimenpidesuunnitelmaa on tarkoitus toteuttaa yhteistyöhakuisesti, ja viestintää on tarkoitus tehostaa. Tämä luo edellytykset niin viranomaisten välisen yhteistyön kehittämiseksi kuin myös viranomaisten ja sidosryhmien ja Saimaan alueen asukkaiden entistä kiinteämpään yhteistyöhön, jolla parannetaan suojelutoimien hyväksyttävyyttä.

	Vaikutukset ++/+/0/-/--	Sanallinen kuvaus
I Sosiaaliset vaikutukset		
- vaikutukset ihmisten elin- oloihin ja viihtyisyyteen	-	Kalastusrajoitukset lyhentävät kalastamiseen käytössä olevaa aikaa muikkuverkkoja lukuun ottamatta ja estävät tiettyjen kalanpyydysten käytön kokonaan.
	++	Kalastusrajoitukset suojelevat myös kalakantoja ja siten luovat lisää kalastusmahdollisuuksia
	+	Monipuolinen kalastus on mahdollista kalastusrajoituksista huolimatta.
	+	Yhtenäinen ja tehokas kalastuksen valvonta lisää kalastajien yhdenvertaisuutta.
	-/+	Talviaikaisen liikkumisen rajoittaminen vähentää paikoin liikkumismahdollisuuksia ja talvikalastusta.
	+	Hoito- ja käyttösuunnitelmat selkeyttävät liikkumisrajoitusten alueita.
	-	Rakentamista koskevat rajoitukset vähentävät rantarakentamismahdollisuuksia, mutta rantarakentamista ohjaavat monet muutkin seikat.
	+	Rakentamattomia rantoja jää enemmän virkistyskäyttöön.
	++	Viestinnän lisääminen parantaa tietoisuutta saimaannorpan suojelutarpeista ja vähentää osin rajoitusten tarvetta.
	-/0	Talvisia vedenpinnan vaihteluita pyritään vähentämään.
	+/0	Saimaannorpan käyttäytymistä koskevat tutkimukset antavat uutta tietoa kalastusta, rakentamista ja liikkumista koskevien rajoitusten merkityksestä ja tarpeesta.
	+/0	Saimaannorppatutkimuksissa käytettävien riistakameroiden avulla kerättävä tieto petoeläinten liikkumisesta on hyödynnettävissä myös riistakeskuksen ja alueellisten riistaneuvostojen käyttöön.
	++	Erillisessä tutkimuksessa selvitetään kalastusrajoitusten aiheuttamia sosiaalisia vaikutuksia.
	++	Valtion maille perustettavien luonnonsuojelualueiden rauhoitusmääräykset selkeyttävät kunkin alueen käyttöä koskevat rajoitukset ja kiellot.
	+/-	Saimaannorpan kuolleisuuden syiden selvittäminen edesauttaa viestinnän ja tarvittavien rajoitusten paremman ja selkeämmän kohdistamisen.

	+/-	Lisääntymisalueilla tapahtuvan talviaikaisen ihmistoiminnan selvittämisellä saatava tieto mahdollistaa viestinnän ja liikkumisen ohjaamisen paremman kohdentamisen saimaannorpan lisääntymisalueella.
	++	Elinvoimainen saimaannorppakanta helpottaa norppien havainnointia. Norpan näkeminen on monille upea luontokokemus.
	++	Suojelun onnistuminen ja kannan kasvu antaa aiheen ylpeyteen ja mielihyvään hyvistä tuloksista.
- vaikutukset terveyteen	+	Saimaannorpan kudosaineiston analysointi antaa tietoa ympäristömyrkytilanteesta Saimaalla.
II Ympäristövaikutukset		
Vaikutukset luonnonympäristöön, luonnon monimuotoisuuteen ja Natura-alueisiin	++	Hoito- ja käyttösuunnitelmat antavat mahdollisuuden ihmistoiminnan, kuten talviaikaisen liikkumisen ohjaamista suunnitelmallisesti.
	++	Saimaannorpan suojelua edistävät toimenpiteet edesauttavat luonnon monimuotoisuuden säilymistä.
	++	Saimaannorpan kudosaineiston analysointi antaa tietoa ympäristömyrkytilanteesta Saimaalla.
	++	Toimenpidesuunnitelmalla tarkennetaan ja toteutetaan Natura 2000 –alueiden suojelutarpeita ja toimeenpannan EU:n luontodirektiivin vaatimuksia.
	+	Osa saimaannorpan vuoksi asetettavista kalastusrajoituksista parantaa myös uhanalaisten kalakantojen suojelua.
	+	Saimaannorppaa koskeva viestintä auttaa ihmisiä ymmärtämään Saimaan alueen luonnonarvoja ja niiden merkitystä kokonaisuutena.
III Taloudelliset vaikutukset		
Kotitaloudet/Osakaskunnat	-	Kevättä ja alkukesää koskevat verkkokalastusrajoitukset vähentävät vapaa-ajankalastuksen saalista, ja sen koostumusta.
	-	Kalastusta varten joudutaan hankkimaan uusia, norpalle turvallisia pyydyksiä.
	+	Kalastusrajoituksia maksettavat korvaukset parantavat mahdollisuuksia yhteisten kalavesien hoitoon.
	+	Kalastuksen valvonnan tehostaminen vähentää salakalastusta.
	-/0	Talvisia vedenpinnan vaihteluita pyritään vähentämään.
	--	Ls-lain 49 § mukainen pesäpaikan hävittämis- ja heikentämiskielto voi aiheuttaa lisäkustannuksia rantarakentamiselle.
	0	Maa- ja vesialueiden rauhoittamisesta tai valtiolle myymisestä maksetaan täysimääräiset korvaukset.

	+/-	Suojelusuunnitelmalla ei ole merkittäviä vaikutuksia metsätalouden harjoittamiseen.
	+	Kannustinjärjestelmien kehittäminen antaa kalatalousalueille mahdollisuuden saada saimaannorpan suojelun onnistumisesta rahallista korvausta.
	+/-	Kalastusrajoitukset vähentävät osakaskuntien kalastuslupien myyntiä, mutta vastapainoksi valtio maksaa osakaskunnille rajoituksista vuosittain korvauksia.
Yritykset	--	Kalastukselle asetettavat rajoitukset aiheuttavat saalismenetyksiä kaupallisille kalastajille ja estävät ympäri- vuotuisen tuoreen kalan toimittamisen kulutukseen.
	--	Kalastusta varten joudutaan hankkimaan uusia pyydyksiä.
	+	Kaupalliselle kalastukselle aiheutettuja haittoja korvataan. Korvauksia maksetaan noin 80 000 €/vuosi.
	+	Norppaturvallisiin rysiin on mahdollista saada tukea Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta.
Aluetalous	+	Elinvoimainen saimaannorppakanta lisää Saimaan alueen vetovoimaa, millä on positiivinen vaikutus aluetalouteen.
IV Muut vaikutukset		
Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta	+	Suojelusuunnitelma sisältää useita norpan käyttäytymistä ja biologiaa koskevia tutkimusaloitteita.
Aluekehitysvaikutukset		
- maakunta: yritystoiminta, palvelut, työllisyys	+	Vuoksen vesistöalue on luonto- ja kulttuuriympäristönä erityinen aluekokonaisuus. Suojelusuunnitelma vahvistaa alueen erityispiirrettä.
	+/-	Suojelusuunnitelmalla ei ole suoria työllisyysvaikutuksia.
- maakunta- /seutukuntakeskus: yritys- toiminta, palvelut, työllisyys	+	Elinvoimainen saimaannorppakanta muodostaa huomattavan mahdollisuuden luontomatkailun kehittymiselle.
	-	Suojelusuunnitelma rajoittaa arimpien alueiden (mm. pesäpaikkojen lähialueet) matkailukäyttöä.
	+/-	Suojelusuunnitelma ja rantarakentaminen sovitetaan yhteen rantayleiskaavoissa. Rantarakentamisen estymisestä suojelun johdosta suoritetaan korvaus valtion varoista.
- maaseutu: yritystoiminta, palvelut, työllisyys	-	Suojelusuunnitelmalla voi olla vaikutusta yksittäiseen matkailuinvestointiin, mikäli norpansuojelua ja suunniteltua toimintaa ei pystytä sovittamaan yhteen.
Viranomaisten yhteistyö	++	Saimaannorpan pesätietojen luovuttaminen vuosittain kuntien rakennustarkastajille parantaa rakennuslupaprosessien hallintaa.
	+	Rakentamisen luvitusta ja norpan pesätietojen tulkintaa koskeva ohje yhdenmukaistaa kuntien päätöksentekoa ja lisää viranomaisten keskinäistä yhteistyötä.

(--) merkittävät negatiiviset vaikutukset
 (-) vähäiset negatiiviset vaikutukset

(++) merkittävät positiiviset vaikutukset
 (+) vähäiset positiiviset vaikutukset

(0) neutraalit vaikutukset